

Серебрякова Ю.О.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри господарського права ДонНУ імені Василя Стуса

**ПРАВОВІ РИЗИКИ УКЛАДАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ ШЛЯХОМ ОБМІНУ
ФАКСОГРАМАМИ**

Основною формою опосередкування господарських відносин є договір, укладання якого допускається у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо (ст. 181 Господарського кодексу України). Використання такого способу укладання господарського договору приваблює своєю оперативністю, проте має і ризикові аспекти.

Так, спірною сьогодні є судова практика щодо визнання документів, одержаних за допомогою факсимільного зв'язку належними доказами укладання сторонами господарського договору. Так, одні господарські суди договір,

відтворений на папері за допомогою факсимільного зв'язку визнають допустимим доказом факту укладання сторонами договору [1], інші – вважають такий договір неналежним доказом у справі, при цьому суди визнають це як підставою для відмови у задоволенні позову, так і підставою для залишення позову без розгляду. Наприклад, рішенням Господарського суду Київської області від 09.02.2016 у справі № 911/1671/13 суд відмовив у задоволенні позову з тих підстав, що позивач надав суду факсимільну копію контракту-заявки та зазначив, що укладення та підписання сторонами вказаного контракту було здійснено за допомогою факсимільного зв'язку, тому позивачем не доведено належними та допустимими доказами, в розумінні ст.ст. 32, 34 та 36 Господарського кодексу України, в порядку ст. 33 Господарського кодексу України обставин на які останній посилається у позовній заяві [2]. В той же час, ухвалою Господарського суду Харківської області від 15.03.2016 у справі № 922/234/16 позов залишено без розгляду через те, що позивач не надав суду примірник підписаного обома сторонами договору, наданий одержаний факсимільним зв'язком екземпляр договору судом не було прийнято до уваги [3].

Вважаємо, що принципове значення при вирішенні питання щодо допустимості таких договорів в якості доказів по справі є віднесення їх до певного виду доказів, зокрема, письмових або речових. Виходячи з закріплених у статтях 36, 37 Господарського процесуального кодексу України понять письмових та речових доказів визнаємо можливим віднесення договорів, відтворений на папері за допомогою факсимільного зв'язку до письмових доказів, адже вони скоріше є документами чи матеріалами, ніж предметами, що своїми властивостями свідчать про обставини, які мають значення для правильного вирішення спору.

Віднесення договорів, відтворених на папері за допомогою факсимільного зв'язку, до письмових доказів обумовлює обов'язкове подання письмового доказу в оригіналі або в належним чином засвідченій копії. Щодо цієї вимоги законодавства, В.І.Новошицька зауважує, що подача оригінала є неможливою, а законодавством не встановлено правил засвідченням копій таких доказів [4, с. 15]. Така позиція заслуговує на увагу, поряд з цим, потребує уточнення в частині не визнання такого документу оригіналом договору. Слід зауважити, що чинне законодавство оперує поняттям оригінал документу, проте визначення йому не надає. Доктринальне визначання оригіналу документу різниться. Так, С. Гонгало вважає однією з

ключових ознак оригіналу документу оформлення його належним чином, проте не уточнює вимоги до такого оформлення [5, с. 156]. На думку О.Єфімова, оригінал документа – це власне сам документ, створений першоджерелом, та такий, що сам слугує першоджерелом для похідних від нього документів [6, с. 42]. Враховуючи думки науковців, договір, відтворений на папері за допомогою факсимільного зв'язку можна визнати оригіналом, адже він є першоджерелом та належним чином оформленим. Єдине, що принципово відрізняє його від загальновизнаних оригіналів документів, відсутність на ньому «мокрої» печатки та підписів сторін, зроблених чорнилом. Зазначені реквізити документу свідчать про волевиявлення сторін на підписання договору. Отже, саме цей факт має вирішальне значення для надання договору, який відтворений на папері за допомогою факсимільного зв'язку доказового значення.

Отже, використання договорів, відтворених на папері за допомогою факсимільного зв'язку як джерела доказування у господарському судочинстві є проблемним, а отже потребує законодавчого врегулювання.

Вирішенням цієї проблеми може бути пряме закріплення у законодавстві можливості прийняття таких договорів в якості допустимих доказів у справі у випадку відсутності обґрунтованих заперечень факту його укладання від осіб, які його підписали.

Вище наведені пропозиції доцільно викласти у ст. 34 Господарського процесуального кодексу України.

Реалізація запропонованих змін у господарське процесуальне законодавство буде сприяти підвищенню ефективності використання учасниками господарських відносин спрощених способів укладання господарських договорів та забезпечить оперативність процесу укладання господарських договорів, що є важливим для сфери господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рішення Господарського суду м. Києва від 08.08.2013 у справі № 910/13076/13. Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32885381>.
2. Рішення Господарського суду Київської області від 09.02.2016 р. у справі №

- 911/1671/13. Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55931928>.
3. Ухвала Господарського суду Харківської області від 15.03.2016 у справі № 922/234/16. Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56546983>.
4. Проблеми господарського процесуального права: навч. посіб. / за ред. А.Г. Бобкової. – Донецьк: ДонНУ, 2015. – 150 с.
5. Гонгало С. Поняття документів, їх види, способи розпізнання та захисту / С.Гонгало // Наукові записки: Серія “Право”. – Випуск 7. – Острог Видавництво НаУ “ОА”, 2006. – С.153–162.
6. Єфімов О. Копія з оригіналу – також первинний документ / О.Єфімов // Бухгалтерія. – 2015. – № 15 (1158). – С. 40–43.